

WERKGROEP ETHIEK IN DE ORTHO(PED)AGOGISCHE ZORG BROEDERS VAN LIEFDE

Ethisch advies

Levensbeschouwelijke verscheidenheid in de ortho(ped)agogische centra van de Broeders van Liefde

Revisie juni 2007

Inleiding

Verscheidenheid en identiteit

De samenleving is gekenmerkt door een grote diversiteit aan levensbeschouwingen. Onder levensbeschouwing verstaan we een samenhangende opvatting of overtuiging over de waarde en de zin van het menselijk leven. Levensbeschouwingen kunnen religieus zijn, zoals bijvoorbeeld het christendom en de islam of niet religieus, zoals het vrijzinnige humanisme. Onder levensbeschouwelijke overtuiging echter verstaan we iemands persoonlijke opvatting of overtuiging over de waarde en de zin van het leven, die al dan niet aansluit bij een bepaalde levensbeschouwing. Sommige mensen herkennen zich in geen enkele levensbeschouwing, staan onverschillig tegenover levensbeschouwingen of wijzen levensbeschouwingen af. Maar onuitgesproken hebben ze wel een levensbeschouwelijke overtuiging over wat ze zin- en waardevol vinden in hun leven.

Deze levensbeschouwelijke diversiteit weerspiegelt zich ook in de ortho(ped)agogische centra van de Broeders van Liefde. De verscheidenheid is er zowel bij de personen met een handicap en hun naastbetrokkenen als bij de medewerkers. Tegelijk zijn de ortho(ped)agogische centra van de Broeders van Liefde christelijk geïnspireerde centra. De optie voor een christelijke identiteit is niet alleen een feitelijke gegevenheid, maar ook een principiële keuze. Deze optie wordt duidelijk en uitdrukkelijk verwoord in de opdrachtsverklaring of de Missie van de Broeders van Liefde in de Sector Orthopedagogische Zorg.

De verhouding tussen de levensbeschouwelijke verscheidenheid en de christelijke identiteit kan gezien worden als een spanningsveld. De werkgroep ethiek in de ortho(ped)agogische zorg van de Broeders van Liefde is ervan overtuigd dat dit spanningsveld vruchtbaar kan zijn: de verscheidenheid is een verrijking en doet geen afbreuk aan de identiteit. Integendeel, de verscheidenheid kan een hefboom worden om de identiteit te verhelderen en geprofileerde levensbeschouwingen dragen bij tot de rijkdom van de verscheidenheid.

Uitgangspunt en krachtlijnen

Met dit advies wil de werkgroep ethiek een visie ontwikkelen op de levensbeschouwelijke verscheidenheid in de ortho(ped)agogische centra van de Broeders van Liefde. De centra omvatten zowel scholen als voorzieningen voor personen met een handicap. Eerst formuleren we het algemene uitgangspunt van wederzijds respect. Daarna ontwikkelen we twee krachtlijnen: openheid creëren voor levensbeschouwelijke verscheidenheid én profileren van de christelijke identiteit. Telkens tonen we de consequenties aan voor de personen met een handicap en de medewerkers. De personen met een handicap situeren we steeds in hun sociaal netwerk waarin ouders en familie een belangrijke plaats hebben.

Uitgangspunt: wederzijds respect

Het fundament: de waardigheid van de mens

Het fundamentele uitgangspunt voor het omgaan met verscheidenheid en identiteit is wederzijds respect. Respect voor een mens of een levensbeschouwing betekent het eerbiedigen, erkennen en waarderen van die persoon of levensbeschouwing.

Het fundament van dit respect ligt in de waardigheid van de menselijke persoon. De waardigheid van elke mens wordt erkend door de fundamentele principes in de wetgeving, de mensenrechten, de levensbeschouwingen en religies. In het christelijk geloof wordt de waardigheid bovendien gefundeerd in Gods schepping van de mens naar Zijn beeld en gelijkenis.

Onvoorwaardelijk respect voor mensen

Het respect voor de waardigheid van de mens is onvoorwaardelijk, want van geen enkele andere waarde afhankelijk. Iedereen is het waard als persoon gerespecteerd te worden, enkel en alleen omdat hij of zij mens is. Wat ook de mogelijkheden en beperkingen of de levensbeschouwelijke overtuiging van iemand mogen zijn, de ander is het waard als mens geëerbiedigd, erkend en gewaardeerd te worden.

Voorwaardelijk respect voor levensbeschouwelijke overtuigingen

Waar het respect voor de persoon onvoorwaardelijk is, is het respect voor iemands levensbeschouwelijke overtuiging voorwaardelijk. In een pluralistische wereld kan ieder zijn of haar eigen overtuiging kiezen.

De toetssteen voor het respect voor andermans levensbeschouwelijke overtuiging is de mate waarin die overtuiging werkelijk de waardigheid van de menselijke persoon erkent en respecteert. Zo kan bijvoorbeeld een overtuiging die discriminatie en racisme voorhoudt, niet gerespecteerd worden omdat ze zelf onvoldoende respect opbrengt voor de waardigheid van elke mens.

Wederzijds respect

Respect voor mensen en overtuigingen vatten we onmiddellijk op als wederzijds respect. Fundamenteel is immers dat respect wederkerig is, van beide zijden komt. Wie de ander respecteert, wil ook door die ander gerespecteerd worden. En wie zelf gerespecteerd wil worden, begint best met de ander te respecteren.

Hetzelfde wederzijds respect is ook fundamenteel bij levensbeschouwelijke overtuigingen. Ook daar wordt verwacht dat levensbeschouwelijke overtuigingen die de waardigheid van de mens erkennen, elkaar wederzijds respecteren.

1. Openheid creëren voor levensbeschouwelijke verscheidenheid

Het uitgangspunt van wederzijds respect leidt tot een eerste krachtlijn, met name openheid creëren voor levensbeschouwelijke verscheidenheid. Deze krachtlijn doet het meeste recht aan de pluralistische context waarin de scholen en voorzieningen zich bevinden. Als we de verscheidenheid ten volle ernstig nemen, dan is openheid voor de verschillende levensbeschouwelijke overtuigingen noodzakelijk, en dit zowel voor de personen met een handicap en hun naastbetrokkenen als voor de medewerkers en de school of voorziening.

a. Visie op levensbeschouwelijke openheid

Ruimte voor levensbeschouwelijke verscheidenheid

Openheid betekent op de eerste plaats het scheppen van een vrije ruimte waarin alle betrokkenen aandacht hebben voor en luisteren naar elkaars overtuiging en waarin ze ook hun eigen overtuiging kunnen uitspreken. In christelijk geïnspireerde scholen en voorzieningen in een pluralistische context

kan het niet meer dat levensbeschouwelijke overtuigingen enkel in een éénrichtingverkeer van de top naar de basis ter sprake komen. De wederzijdse betrokkenheid en het tweerichtingsverkeer zijn essentieel voor openheid. Alle personen met een handicap, hun naastbetrokkenen en de medewerkers kunnen vrijuit en in een open sfeer spreken over en vanuit hun levensbeschouwelijke overtuiging.

Dialogo vanuit levensbeschouwelijke verscheidenheid

Een stap verder dan het scheppen van een vrije ruimte is het op gang brengen van een dialoog over levensbeschouwelijke overtuigingen. Dit is een kwestie van cultuur in de scholen en voorzieningen. We zijn een dergelijke cultuur van dialoog niet gewoon. Het is een taak van de hele school of voorziening en van alle medewerkers om deze dialoog te stimuleren. Deze dialoog gebeurt spontaan en informeel bij personen met een handicap, hun naastbetrokkenen en medewerkers.

Het is echter belangrijk om de dialoog ook op geregelde momenten formeel te organiseren, zowel in de diverse teams van medewerkers en groepen van personen met een handicap, als in de school of voorziening in zijn geheel. De directie heeft een bijzondere verantwoordelijkheid om deze formele momenten te organiseren en te stimuleren.

Om de dialoog op gang te brengen, kunnen we vragen stellen die vertrekken vanuit het levensverhaal van personen met een handicap, hun naastbetrokkenen en de medewerkers. Wie ben ik en van waar kom ik? Wat ben ik in mijn leven aan het doen? Hoe ben ik in de school of voorziening terecht gekomen? Waarom overkomen mij bepaalde gebeurtenissen? Wat geeft mij kracht en wat maakt me verdrietig? Hoe kan ik mezelf zijn en samenleven met anderen? Wat zijn de grenzen van mijn vrijheid en mijn verantwoordelijkheid? Wat vind ik waardevol in het leven? Wat is de zin van mijn leven? Waar ga ik naar toe en wat is mijn toekomst?

Al deze vragen hebben te maken met de zin en de waarde van het leven, en dus uiteindelijk met levensbeschouwing. De betrokkenen kunnen deze vragen stellen en ze kunnen antwoorden uitspreken, verhelder en delen. Het stellen van vragen is even belangrijk als het ontdekken van antwoorden. In de dialoog over deze vragen en antwoorden komen de levensbeschouwelijke overtuigingen van personen met een handicap, hun naastbetrokkenen en de medewerkers vanzelf naar boven. Levensbeschouwelijke dialoog is niet iets vreemd en verheven, maar heeft te maken met de zin en de waarde van het leven van elke dag. Levensbeschouwelijke dialoog is een actief en creatief gebeuren waarin de betrokkenen van elkaar leren.

b. Consequenties voor de personen met een handicap

Gastvrijheid voor de personen met een handicap

Het wederzijds respect voor personen en hun levensbeschouwelijke overtuiging leidt tot een principiële keuze voor gastvrijheid. Alle personen met een handicap die behoren tot de doelgroep zijn welkom, ongeacht hun levensbeschouwelijke overtuiging. Deze gastvrijheid houdt een open opnamebeleid van de school of voorziening in. Niemand kan geweigerd worden omwille van zijn of haar levensbeschouwelijke overtuiging. Bij de opname wordt uitdrukkelijk gevraagd naar de levensbeschouwing van de persoon met een handicap en naar zijn of haar wensen in verband met religieuze praktijken.

Respect voor de levensbeschouwing van de personen met een handicap

In de school of voorziening kunnen de personen met een handicap en de mensen uit hun sociaal netwerk rekenen op respect voor hun levensbeschouwelijke overtuiging. Welke hun overtuiging ook is, ze wordt met eerbied, erkenning en waardering bejegend, en niet in haar waardigheid geschonden. Er is voldoende open ruimte nodig opdat de personen met een handicap hun levensbeschouwelijke overtuiging kunnen uitspreken.

Ruimte voor de religieuze praktijken van de personen met een handicap

Indien de levensbeschouwelijke overtuiging van religieuze aard is, zijn er meestal religieuze praktijken mee verbonden. Dit kunnen zowel gebedsmomenten en vieringen als leef- en eetgewoonten zijn.

Respect voor de religieuze overtuiging impliceert dat er ook in de school of voorziening ruimte wordt gecreëerd voor deze praktijken. Bij het scheppen van deze ruimte, houden de medewerkers rekening met twee aandachtspunten: het respect voor de religieuze overtuiging, maar ook de kansen op integratie in de eigen geloofsgemeenschap en in de maatschappij. De medewerkers, de persoon met een handicap en naastbetrokkenen overleggen welke mogelijkheden wenselijk en haalbaar zijn om de religieuze praktijken na te leven. Naarmate de godsdienstige overtuiging sterker is en de integratie in de geloofsgemeenschap belangrijker, zorgen de medewerkers voor mogelijkheden om de religieuze praktijken na te leven. Dit kan betekenen dat de personen met een handicap kansen krijgen om hun geloof te belijden in gemeenschappelijke vieringen buiten de school of voorziening. Christenen kunnen hun geloof ook belijden binnen de school of voorziening omwille van de christelijke identiteit ervan.

Respect voor levensbeschouwingen vanwege de personen met een handicap

De scholen en voorzieningen hebben ook een aantal verwachtingen voor de personen met een handicap. Een eerste is dat de levensbeschouwelijke overtuiging van personen met een handicap werkelijk de waardigheid van elke mens respecteert. Een tweede verwachting is dat de personen met een handicap ook andermans levensbeschouwelijke overtuiging respecteren.

Indien de personen met een handicap niet aan deze verwachtingen beantwoorden, blijven de medewerkers hen als volwaardige personen respecteren. De medewerkers proberen de levensbeschouwelijke overtuiging en het tekort aan respect van de personen met een handicap te begrijpen. Tegelijk confronteren de medewerkers hen in dialoog met overtuigingen die zij meer respectvol en menswaardig vinden. Ze proberen hen te laten aanvoelen wat het voor anderen betekent als hun overtuiging de waardigheid van anderen niet eerbiedigt en als zij de anderen niet met respect benaderen.

Indien de overtuiging van personen met een handicap leidt tot gedrag dat voor anderen kwetsend of schadelijk is, hebben de medewerkers de taak dit gedrag te begrenzen. Voor het beperken van vrijheid verwijzen we naar het advies: WERKGROEP ETHIEK IN DE ORTHO(PED)AGOGISCHE ZORG, *Vrijheidsbeperking bij personen met een handicap*, September 2005.

c. Consequenties voor de medewerkers

Respect voor de levensbeschouwing van de medewerkers

Het respect voor levensbeschouwelijke overtuigingen betreft niet alleen de personen met een handicap, maar ook de medewerkers. De medewerkers zetten zich in vanuit een veelheid van levensbeschouwelijke overtuigingen: het christelijk geloof, een andere godsdienst, het humanisme of een andere levensbeschouwelijke overtuiging. Al deze overtuigingen zijn waardevol indien ze gericht zijn op de waardigheid van de menselijke persoon. Ze motiveren de medewerkers om zich in te zetten voor het project van de school of voorziening. De medewerkers kunnen rekenen op respect voor hun levensbeschouwelijke overtuiging en op open ruimte om hierover met elkaar in gesprek te gaan.

Respect voor de levensbeschouwingen vanwege de medewerkers

Van de medewerkers wordt verwacht dat ze andere levensbeschouwelijke overtuigingen respectvol benaderen. Dit impliceert dat de medewerkers de nodige elementaire kennis hebben van de fundamentele principes van de levensbeschouwelijke overtuigingen die in de school of voorziening voorkomen. Indien nodig kan de school of voorziening informatie of vorming geven over de verschillende levensbeschouwelijke overtuigingen.

Als medewerkers het respect voor andere levensbeschouwelijke overtuigingen niet kunnen betonen, dan worden ze daarop aangesproken. Dit respect behoort immers tot hun professionaliteit. Ze worden aangemoedigd tot en begeleid naar een respectvolle houding.

Uitnodiging tot levensbeschouwelijke dialoog door de medewerkers

Van de medewerkers wordt niet alleen verwacht dat ze levensbeschouwelijke overtuigingen respecteren, maar ze worden ook uitgenodigd om actief deel te nemen aan de levensbeschouwelijke

dialogo. Die dialogo voeren de medewerkers met de personen met een handicap, de naastbetrokkenen en de andere medewerkers. Ze bespreken daarin de vragen naar zin en waarden in het leven van elke dag. Meteen spreken ze ook hun eigen opvatting over de zin en de waarde van het leven uit. En zo nodigen ze de andere gesprekspartners uit om ook hun opvattingen en overtuigingen uit te spreken. Zo kan een wederzijdse dialogo groeien waarbij alle betrokkenen hun levensbeschouwelijke overtuigingen uitspreken, naar elkaar luisteren, door elkaar geraakt worden en van elkaar leren.

2. Profileren van de christelijke identiteit

Het uitgangspunt van wederzijds respect leidt niet alleen tot de krachtlijn om openheid te creëren voor levensbeschouwelijke verscheidenheid. Een tweede krachtlijn bestaat erin om in die ruimte voor en dialogo vanuit levensbeschouwelijke verscheidenheid de christelijke identiteit van de school of voorziening te profileren. Precies in de verscheidenheid kan de identiteit tot uitdrukking komen.

a. Visie op christelijke identiteit

Profiel van christelijke identiteit

De christelijke identiteit is belangrijk voor de scholen en voorzieningen. Omdat de Broeders van Liefde sinds tweehonderd jaar hun initiatieven christelijk inspireren, behoort deze inspiratie tot het wezen en de identiteit van de scholen en voorzieningen. Deze identiteit is niet alleen een historisch gegeven, maar ook een principiële optie. Ook in een context van levensbeschouwelijke verscheidenheid willen de Broeders van Liefde de christelijke identiteit van de scholen en voorzieningen profileren.

Ondersteunen van de christelijke inspiratie

Het profileren van de christelijke identiteit krijgt gestalte in het actief ondersteunen van de christelijke inspiratie in de scholen en voorzieningen. De christelijke inspiratie is relevant op twee vlakken. Op de eerste plaats kan de christelijke inspiratie betekenisvol zijn bij ieders zoektocht naar zin en waarden in zijn of haar levensverhaal. De christelijke inspiratie heeft dus een belangrijke plaats in de dialogo vanuit de levensbeschouwelijke verscheidenheid, zoals we die beschreven hebben. Een christelijk geïnspireerde school of voorziening wil daarom uitdrukkelijk het christelijk geloof aanbieden als inspiratiebron in ieders zoektocht naar zin en waarden.

Vervolgens is de christelijke inspiratie betekenisvol bij het realiseren van het ortho(ped)agogisch project. Het project is nooit neutraal of waarde vrij, maar veronderstelt steeds een aantal waarden. Het ortho(ped)agogisch project van de Broeders van Liefde is gegroeid vanuit christelijke geïnspireerde waarden. Deze waarden worden niet steeds uitdrukkelijk geformuleerd maar zijn onderliggend aanwezig en funderen het project. De medewerkers kunnen deze waarden vanuit verschillende levensbeschouwelijke overtuigingen realiseren. Het christelijk geloof biedt echter niet alleen een rijkdom aan waarden, maar ook een rijkdom aan inspiratie om die waarden te realiseren. In het christelijk geloof gaan waarden en inspiratie hand in hand. De verbinding tussen de waarden en de inspiratie vormt de kracht van het project. De waarden van het christelijk geïnspireerd ortho(ped)agogisch project en de inspiratie van het christelijk geloof vormen één geheel.

Identiteit van de christelijke inspiratie

De identiteit van de christelijke inspiratie is beschreven in de opdrachtsverklaring of de Missie van de Broeders van Liefde in de Sector Orthopedagogische Zorg. Hier geven we enkele voorbeelden van waarden die essentieel zijn in een christelijk geïnspireerd ortho(ped)agogisch project en tonen we meteen ook aan hoe het christelijk geloof die waarden kan inspireren.

1. Liefde voor de andere mens, zonder eigenbelang te zoeken en ook als de ander geen liefde betoont. Deze waarde kan geïnspireerd worden vanuit het geloof dat het liefhebben van de naaste en van God samengaan, zoals blijkt uit het voorbeeld van Jezus' radicale liefde voor God en mens.

2. Respect voor de waardigheid van de mens, in het bijzonder van de meest kwetsbare en gekwetste mens. Deze waarde kan geïnspireerd worden vanuit het geloof dat de mens geschapen is naar Gods beeld en gelijkenis, zoals duidelijk wordt in het voorbeeld van Jezus' diep respect voor elke mens.
3. Verbondenheid tussen mensen, met niet alleen vrijheid maar ook verantwoordelijkheid voor elkaar. Deze waarde kan geïnspireerd worden vanuit het geloof dat de mens door God vrij en verantwoordelijk geschapen is en vanuit het voorbeeld van Jezus' vrijwillig engagement.
4. Openheid voor alle mensen, met een voorkeur voor de kansarmen. Deze waarde kan geïnspireerd worden vanuit het geloof dat elke mens door God bemind wordt en vanuit het voorbeeld van Jezus' bijzondere voorkeur voor de armen.
5. Vertrouwen in de kracht van de menselijke goedheid, ook al is die in een bepaalde situatie niet te zien. Deze waarde kan geïnspireerd worden vanuit het geloof dat mensen op Gods goedheid mogen vertrouwen, zoals blijkt uit het voorbeeld van Jezus' grenzeloos vertrouwen op God.

Ontwikkelen van christelijk geïnspireerde initiatieven

Om de christelijke identiteit te profileren, nemen de scholen en voorzieningen verschillende initiatieven. Daarmee willen ze het christelijk geloof aanbieden als inspiratiebron in ieders zoektocht naar zin en waarden, en als inspirerende kracht om het ortho(ped)agogisch project waar te maken. Daartoe doen ze een pastoraal aanbod aan personen met een handicap, hun naastbetrokkenen, de medewerkers en de hele school of voorziening. De pastorale dienst heeft hier een belangrijke taak. In de scholen wordt ook het vak godsdienst aangeboden.

b. Consequenties voor de personen met een handicap

Vak godsdienst

Godsdienst is in de scholen van de Broeders van Liefde een verplicht vak voor alle leerlingen. Het vak is gericht op de kennis van het christelijk geloof in een context van levensbeschouwelijk verscheidenheid. Het leren kennen van het christelijk geloof staat voorop, maar er kan ook gelovige beleving aan bod komen. De godsdienstleerkracht getuigt vanuit zijn of haar geloof. De leerlingen worden beoordeeld op hun kennis.

Omdat de groep leerlingen een grote verscheidenheid in levensbeschouwelijke overtuigingen vertoont, laten de godsdienstleerkrachten de leerlingen ook kennis maken met andere godsdiensten en levensbeschouwingen. Een dergelijke kennismaking is gericht op de dialoog tussen het christelijk geloof en de andere godsdiensten of levensbeschouwingen. Er zijn heel wat mogelijkheden tot inhoudelijke dialoog tussen de verschillende levensbeschouwingen. In de dialoog streven de godsdienstleerkrachten ernaar de identiteit van het christelijk geloof te verhelderen en te profileren.

Pastoraal aanbod

Omwille van hun christelijke identiteit doen de scholen of voorzieningen vanuit hun pastorale dienst ook een pastoraal aanbod. Door het pastoraal aanbod wordt het christelijk geloof versterkt en krijgt het een duidelijke stem in de levensbeschouwelijke dialoog. Het aanbod bestaat uit religieus geïnspireerde activiteiten, bezinningen en liturgische vieringen. Dit aanbod gebeurt met respect voor de levensbeschouwelijke overtuiging van elke persoon met een handicap. De meeste personen met een handicap, ook met een mentale handicap, kunnen persoonlijk kiezen voor een levensbeschouwelijke overtuiging. Zoniet houden de medewerkers rekening met de keuze van hun gezin of naastbetrokkenen.

In liturgische vieringen beleven, belijden en vieren christenen hun geloof. Omdat deze vieringen een persoonlijke keuze voor het christelijk geloof veronderstellen en veel personen met een handicap deze keuze niet gemaakt hebben, is een grote behoedzaamheid nodig bij het aanbieden van deze vieringen. Enerzijds behouden de vieringen hun christelijk karakter en worden ze niet uitgehold. Anderzijds kunnen de personen met een handicap kiezen om eraan deel te nemen of niet.

Religieus geïnspireerde activiteiten en bezinningen veronderstellen geen persoonlijke keuze voor het christelijk geloof. Ze bieden meer kansen om het christelijk geloof ter sprake te brengen als de levensbeschouwelijke verscheidenheid groot is en de keuze voor het christelijk geloof beperkt. In het

aanbod is er immers ruimte om kennis te maken met het christelijk geloof en om het christelijk geloof te beleven. Er is ook ruimte om de dialoog aan te gaan tussen het christelijk geloof en andere levensbeschouwingen. Deze activiteiten en bezinningen hebben een belangrijke religieuze en ortho(ped)agogische waarde voor de personen met een handicap.

c. Consequenties voor de medewerkers

Respect voor de christelijke inspiratie en het pastoraal aanbod vanwege de medewerkers

Van de medewerkers wordt verwacht dat ze open staan voor de christelijke inspiratie van de school of voorziening. Ook al hebben ze er niet zelf voor gekozen, de medewerkers erkennen de zinvolheid en de menswaardigheid van de christelijke inspiratie en ze doen geen actieve werving voor andere levensbeschouwelijke overtuigingen.

Vervolgens begeleiden de medewerkers de personen met een handicap en de naastbetrokkenen op een respectvolle wijze wanneer deze zich vragen stellen naar zin en waarden in hun leven en daarbij inspiratie zoeken in het christelijk geloof. De medewerkers begeleiden ook de personen met een handicap op een respectvolle wijze wanneer deze deelnemen aan religieus geïnspireerde activiteiten, bezinningen of liturgische vieringen. Ook al delen ze de christelijke inspiratie niet, het is hun professionele opdracht om de personen met een handicap op deze momenten op een geloofwaardige wijze te begeleiden.

Uitnodiging tot actieve betrokkenheid door de medewerkers

Tegelijk worden de medewerkers uitgenodigd om de christelijke inspiratie vanuit hun eigen beleving vorm te geven en er in hun werk getuigenis van af te leggen. Ze worden uitgenodigd om mee te werken en deel te nemen aan het pastoraal aanbod voor de personen met een handicap. Er is openheid en ruimte nodig zodat medewerkers hun christelijke inspiratie en hun gelovig engagement kunnen beleven.

Om deze inzet voor de christelijke inspiratie gestalte te geven, biedt de school of voorziening vormingsmogelijkheden en ondersteuning aan. De pastorale dienst heeft hier een belangrijke taak.

Van de medewerkers die een bijzondere verantwoordelijkheid dragen voor de christelijke identiteit van de school of voorziening – zoals directieleden, godsdienstleerkrachten en pastores – wordt verwacht dat ze de christelijke inspiratie beleven, er getuigenis van afleggen en hun verantwoordelijkheid opnemen bij het realiseren van christelijke geïnspireerde initiatieven.

Besluit

In de scholen en voorzieningen van de Broeders van Liefde beleven we een spanningsveld tussen de levensbeschouwelijke verscheidenheid en de christelijke identiteit. We kunnen dit spanningsveld niet oplossen, maar kunnen er enkel middenin staan. Daarbij plaatsen we de twee kernelementen niet tegenover, maar verbinden ze met elkaar en maken er krachtlijnen van. Het profileren van de christelijke identiteit gaat samen met het creëren van ruimte voor levensbeschouwelijke verscheidenheid en het voeren van een levensbeschouwelijke dialoog. De dialoog vanuit een levensbeschouwelijke verscheidenheid helpt om de christelijke identiteit te verhelleren en te profileren. En een sterk geprofileerde christelijke identiteit draagt bij tot de rijkdom van de levensbeschouwelijke verscheidenheid.

Stellingen

Hieronder volgen negen stellingen over het advies. Deze stellingen zijn een synthese van het advies. Ze kunnen ook gebruikt worden om de discussie over het advies op gang te brengen.

1. *Verscheidenheid en identiteit*

De ortho(ped)agogische centra van de Broeders van Liefde bevinden zich in een spanningsveld tussen levensbeschouwelijke verscheidenheid en christelijke identiteit. Dit spanningsveld mag niet opgeheven worden, maar kan vruchtbaar zijn. De verscheidenheid is een verrijking en doet geen afbreuk aan de identiteit. De verscheidenheid kan een hefboom worden om de identiteit te verhelderen en te profileren.

2. *Wederzijds respect*

Het fundamentele uitgangspunt voor het omgaan met verscheidenheid en identiteit, is het wederzijdse respect. Het respect voor de waardigheid van de mens is onvoorwaardelijk. Het respect voor levensbeschouwelijke overtuigingen is echter voorwaardelijk, namelijk afhankelijk van de mate waarin die overtuiging werkelijk de waardigheid van de mens erkent en respecteert. Respect vereist wederzijdsheid: wie gerespecteerd wil worden, respecteert de ander.

3. *Dialogo vanuit levensbeschouwelijke verscheidenheid*

Een dialoog vanuit levensbeschouwelijke verscheidenheid veronderstelt een vrije ruimte waarin alle betrokkenen aandacht hebben voor mekaars overtuiging en hun eigen overtuiging kunnen uitspreken. De dialoog gaat uit van de concrete vragen naar de zin en de waarde van het leven die mensen zich vanuit hun levensverhaal stellen. In de dialoog kunnen de betrokkenen deze vragen uitspreken en verhelderen, en mogelijke antwoorden met elkaar delen.

4. *Personen met een handicap en de levensbeschouwelijke dialoog*

Uit de levensbeschouwelijke dialoog volgt gastvrijheid voor personen met een handicap, ongeacht hun levensbeschouwelijke overtuiging. De levensbeschouwelijke dialoog leidt ook tot respect voor hun overtuiging en religieuze praktijken. Ze vraagt echter van personen met een handicap dat hun levensbeschouwelijke overtuiging de waardigheid van de mens respect en dat ze andermans levensbeschouwelijke overtuiging respecteren.

5. *Medewerkers en de levensbeschouwelijke dialoog*

Uit de levensbeschouwelijke dialoog volgt dat de medewerkers mogen rekenen op respect voor hun levensbeschouwelijke overtuiging als ze de waardigheid van de mens respecteert. De levensbeschouwelijke dialoog vraagt van medewerkers respect voor andere levensbeschouwelijke overtuigingen. De medewerkers worden ook uitgenodigd om actief deel te nemen aan de levensbeschouwelijke dialoog.

6. *Belang van de christelijke inspiratie*

De christelijke inspiratie is belangrijk en relevant in scholen en voorzieningen. De christelijke inspiratie kan betekenisvol zijn in ieders zoektocht naar zin en waarden in zijn of haar levensverhaal. Ze is ook betekenisvol bij het realiseren van het ortho(ped)agogische project: ze biedt niet alleen een rijkdom aan waarden, maar ook een rijkdom aan motieven om die waarden te realiseren.

7. *Identiteit van de christelijke inspiratie*

De christelijke inspiratie verwijst naar waarden zoals liefde voor de ander, respect voor de waardigheid van de mens, verbondenheid tussen mensen, openheid voor alle mensen en vertrouwen

in de kracht van het goede. De christelijke inspiratie radicaliseert deze waarden en biedt motieven om ze te na te streven vanuit het geloof in God en het levende voorbeeld van Jezus.

8. *Personen met een handicap en de christelijke inspiratie*

Omwille van het belang van de christelijke inspiratie is er een pastoraal aanbod van religieus geïnspireerde activiteiten, bezinningen en liturgische vieringen voor alle personen met een handicap, en is godsdienst een verplicht vak voor alle leerlingen. Dit gebeurt met respect voor de levensbeschouwelijke overtuiging van de persoon met een handicap. Naarmate de levensbeschouwelijke verscheidenheid groter is, kan er in het pastoraal aanbod en in het vak godsdienst ruimte zijn voor de dialoog tussen het christelijk geloof en andere levensbeschouwingen.

9. *Medewerkers en de christelijke inspiratie*

Omwille van het belang van de christelijke inspiratie wordt van medewerkers verwacht dat ze deze inspiratie en het pastoraal aanbod respecteren. Tegelijk worden ze uitgenodigd om de christelijke inspiratie zelf vorm te geven er getuigenis van af te leggen, en om mee te werken en deel te nemen aan het pastoraal aanbod voor personen met een handicap.

Literatuur

AXEL LIÉGEOIS, *Christelijke identiteit van de zorginstelling: een taak voor de pastor?* in K. DEMASURE & K. DEPOORTERE (ed.), *Pastor zijn. Geven wat je ontvangt* (Cahiers voor Praktische Theologie, 2), Antwerpen, Halewijn, 2002, 69-96.

PIET RAES, *Katholiek of Kwaliteit? Over de identiteit van een katholieke school?* Kapellen, Pelckmans, 2006, 142 p.

THOMAS (Theologie, Onderwijs en Multimedia: Actieve Samenwerking)
<http://www.kuleuven.be/thomas/>

WERKGROEP PASTORES IN DE ORTHOPEDAGOGISCHE ZORG, *Pastoraat in de orthopedagogische zorg van de Broeders van Liefde*, Gent, Provinciaal der Broeders van Liefde, 2004, 12 p.
<http://www.fracarita.org/documenten/ethiek/Pastoraat%20Orthopedagogische%20Zorg.pdf>

VZW PROVINCIALAAT DER BROEDERS VAN LIEFDE, *Missie van de Broeders van Liefde in België*.
<http://www.fracarita.org/index.cfm?lan=NL&cat=broeders&sub=Missie%20en%20leiderschapsfilosofie>

Leden van de werkgroep ethiek in de ortho(ped)agogische zorg:

Bellingen, Huize Terloo: mevr. Patty Martens
Brecht, O.C. Clara Fey: mevr. Lutgart Willockx
Brussel, Koninklijk Instituut Woluwe O.C.: dhr. Olivier Givron
Gent, O.C. Sint-Jozef: dhr. Dirk Van De Loock en mevr. Brigitte Van Overbeke
Gent, Provinciaal der Broeders van Liefde: dhr. Axel Liégeois
Gentbrugge: K.O.C. Sint-Gregorius: dhr. Luc Moortgat en dhr. Bart Verheyden
Gijzenzele, De Beweging
Leuven, Het Roerhuis
Lummen, O.C. Sint-Ferdinand: dhr. Marc Ulenaers en dhr. Luc Vandeput
Roeselare, O.C. Sint-Idesbald: dhr. Bart Deklerck en dhr. Jos Maertens
Vurste, O.C. Br. Ebergiste: mevr. Ann Dobbelaere

In samenwerking met de werkgroep pastores in de ortho(ped)agogische zorg

Advies goedgekeurd door de Bestuursraad Ortho(ped)agogische Zorg op 25 juni 2007 en door de Raad van Bestuur van de VZW Provinciaal der Broeders van Liefde op 27 juni 2007 .

Contactpersoon: Axel Liégeois
E-mail: axel.liegeois@fracarita.org